

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 7.

Koosolek 15. juulil 1917 kubermangu lossi Valges saalis,
Tallinnas, Toompeal.

Kokku on tulnud 35 maanõunikku: A. Vallner, R. Jaska, H. Roos, M. Kiirats, T. Laur, Chr. Arro, J. Reintam, A. Kurrikoff, J. Lasn, J. Kurvits, K. Baars, J. Koort, A. Palm, H. Pöhl, H. Piip, J. Temant, A. Veiler, J. Januson, A. Leetsmann, J. Seljamaa, A. Birk, A. Ennemuist, K. Grau, V. Masik, J. Tõnisson, T. Kuusik, H. Reiman, A. Podrätshik, K. Saral, P. Johanson, H. Riberg, H. Kruus, A. Kohver, H. Kask, J. Raamot.

Koosolekut juhatab A. Vallner. Protokoll kirjutab R. Jaska.

Koosoleku avab juhataja A. Vallner kell 11.20 m. e. l.

Juhataja paneb järgmise päevakorra ette:

1. Maanõukogu ja maavalitsuse vahekord ja nende kompetents.

2. Kubermangu komissari ja tema abiliste valimine.

3. Komisjonide aruanded:

a) kubermangu valitsuse asjade ülevõtmise komisjoni,

b) mõisnikkude maapäeva asjade ülevõtmise komisjoni,

c) üleüldise administratiivasjade komisjoni,

d) hariduse komisjoni,

e) tervishoiu komisjoni,

f) põllumajanduse komisjoni,

g) töö- ja hoolekandmise komisjoni,

h) maksude ja kohustuste komisjoni,

i) õigusteadlise komisjoni,

j) kogukonna majanduslise komisjoni, ja

k) tehnilise komisjoni aruanne.

4. Teadaandmine sissetulnud kirjadest.

5. Valimised välistesse asutustesse.

Päevakord võetakse vastu.

1. Maanõukogu ja maavalitsuse vahekorra ja kompetentsi määramine.

Piip kannab ette üleüldise administratiivasjade komisjoni ettepaneku maanõukogu ja maavalitsuse vahekorra asjus. Lühikeste vaieluste järele võetakse komisjoni ettepanek väikeste parandustega järgmisel kujul vastu: (*Vaata lisa nr. 2 p. III*). Seda tähele pannes, et Maanõukogu kõrgem maavalitsus tema ees vastutav täidesaatev organ on, peab olema eraldi maavalitsus ja eraldi maanõukogu eestseisus.

2. Üksikute valitsuse asutuste ülevõtmise juhtnõõrid.

Edasi kannab Piip ette üksikute valitsuse asutuste ülevõtmise juhtnõõrid ja esialgse töökorralduse plaani. Lühikeste vaieluste järele võetakse komisjoni ettepanekud väikeste parandustega järgmisel kujul vastu: (*Vaata lisa nr. 2 p. I ja IV*).

1) Üksikute ülevõetavate valitsus-asutuste tegevuse ja kokkuseadega tutvustamiseks valib komisjon teatud isikud (emissarid).

2) Asutuste ülevõtmist toimetab erikomisjon, tutvustaja isikuga eesotsas, maanõukogu volitusel; sealjuures peab komisjon üksikute tegevuse harude, asjade ja kapitalide seisukorra ning isiklist kokkuseadet, sissejuhatuse seaduse määruste p. 34 silmas pidades, tähele panema.

3) Ülevõetud asutused ja nende asjaajamine antakse ajutise erilise juhataja (komissari) kätte, kelleks võimalikult esialgne tutvustaja olla võiks, kes sellekohase maanõukogu komisjonile vastutavalt aru annab ja kelle kõrval komisjoni väikearvuline toimikond hääleõigusega töötab.

4) See ajutine asjade juhatus toimetab seni asju, kuni maavalitsuse sellekohane osakond lõpulikult kokku seatud, kellele siis kõik talitus kohe edasi antakse.

Üksikute valitsusasutuste ülevõtmise korra väljatöötamine antakse komisjonide vahelise korralduse kätte, kes omad kavatsused õhtuseks istumiseks ette paneb.

3. Komisjonide aruanded.

Otsustatakse komisjonide aruanded ära kuulata.

A. Birk annab teada, et kubermangu asjade ülevõtmise korraldamise komisjon oma töö lõpetanud on.

H. Piip kannab üleüldise administratiivasjade komisjoni kavatsused ette.

Pärast H. Piipu ettekannet otsustatakse ainult need komisjonide kavatsused ära kuulata, mis maanõukogu ära peab otsustama, teised komisjonide kavatsused aga komisjonide vahelise korralduse kätte anda.

Üksikute komisjonide esitajad annavad teada, et komisjonidel niisuguseid kavatsusi ei ole ette tuua.

4. Otsus kubermangu komissari ja ta abilise valimise kohta.

Arutusele tuleb teine päevakorra punkt. Otsustatakse kubermangu komissari ja

tema abilise valimist edasi lükata kuni Moskva kongress, mida Ajutine valitsus kokku kutsub, ära on olnud ehk kuni teise sellekohase Maanõukogu otsuseni.

5. Sissetulnud kirjade arutamine.

Arutamisele tulevad sissetulnud kirjad.

1) Kirjas kubermangu komissarilt 11. juulist nr. 2953 all palutakse kubermangu sõjaväekomisjoni asemik saata nõuandva häälega.

Otsustatakse kubermangu komissarile teada anda, et Maanõukogu nõus on oma asemikku saatma, kuid ainult sel korral, kui tema asemikul hääleõigus on.

2) Saaremaa maakonna asemikkude palve 5. juulist, et Maanõukogu kõige lähemal ajal kindlaid sammusid astuks, et kõik evakueeritud koolid saaks Saaremaale tagasi toodud, — antakse täitmiseks juhatause kätte (*Vaata lisa nr. 1*).

3) Kirjas kubermangu komissarilt 14. juulist nr. 182 all palutakse Maanõukogu seisukohta teada anda kubermangu joonistuse osakonna korterilepingu asjus.

Otsustakse seda küsimust juhatause, tehnika ja õigusteadlise komisjoni kätte anda.

4) Kirjas postijaama pidajatelt 12. juulist palutakse nende majanduslist seisukorda parandada.

Otsustatakse seda küsimust maksude ja kohustuste komisjoni kätte anda.

Juhatausele antakse õigus sissetulnud kirjasid oma äranägemise järele komisjonidele edasi anda.

5) Kirjas tehaste omanikkude ja vabrikantide seltsilt 29. juunist palutakse asemikku saata küttemuretsemise komiteesse, mis tähendatud seltsi juures asub.

Otsustatakse asemikuna nõunik P. Johanson'i saata.

6) Saaremaa maakonna komissar kirjas 28. juulist teatab, et ta on oma ameti maha pannud.

Otsustatakse Saaremaa seltskondliste organisatsioonidele ette panna uut maakonna-komissari kandidaati üles seada, ülesseatud kandidaadist Maanõukogule teada anda, et viimane võiks nende poolt ülesseatud kandidaati Ajutise Valitsuse ees toetada.

6. Järgmiste koosolekute määramine.

Otsustatakse õhtust koosolekut kell 4 p. l. ära pidada.

Otsustatakse homme 16. juulil koosolekut mitte pidada.

24. augustil eestseisuse koosolekul kinditatud.

Ar. Vallner (*allkiri*).

J. Temant (*allkiri*).

H. Kask (*allkiri*).

LISAD.

LISA nr. 1.

Eesti Maanõukogule.

Ühes teiste kroonuasutustega ja ametnikkudega viidi 1915. a. poiss- ja tütarlaste gümnaasiumid, kõrgem algkool, algkool ja meremeeste kool Kuresaarest ära, kartusel, et nad võiks vaenlase kätte sattuda. Kõik ametikohad ja asutused toodi pea tagasi, tulemata aga jäid meie koolid, mis praegu kaugel sisekubermangudes asuvad. Vähestel vanematel oli võimalik lapsi sinna saata. Mitu sada last on juba kaks aastat koolist ära olnud ja kartus on, et ka kolmas aasta asjale paranemist ei too.

Seda silmas pidades, et: 1) koolide äraolemiseks tõsine põhjus puudub, sest koolimajad, inventarid, füüsika ja keemika kabinetid, observatoorium ja ka peaaegu kõik koolilapsed praegusel ajal Saaremaal on, (puuduvad ainult kümmekond kooliõpetajat); 2) laste vanemate mitmekordsete palvete pääle vaatamata, lootust ei ole koolide tagasi evakueerimise pääle ja 3) pikaajaline koolide äraolek käega katutavalt kurjaste meie noorsoo hariduse pääle mõjub, — palume Eesti Maanõukogu kõige lähemal ajal tegelikka ja kindlaid sammusi astuda, et kõik evakueeritud koolid saaks Saaremaale tagasi toodud võimalikult veel käesoleva aasta õpetöö alguseks.

5. juulil 1917. a.

(Allkirjad):

Saaremaa maakonna asemikud
J. Koort, T. Kuusik, Victor Negro.

LISA nr. 2.

Üleüldisvalitsuslise komisjoni koosolek 13-mal juulil 1917.

Koos on komisjoni liikmed Birk, Grau, Ennemuist, Laur, Maasik, Kruus, Piip, Tõnisson, Vilms.

Juhatajaks valitakse Piip.

I. Võetakse arutusele küsimus osakonna esialgse töökorralduse plaani kindlaks määramiseks ja valitsuselt asjade ülevõtmiseks.

Pikemate läbirääkimiste järele otsustatakse:

1) Üksikute ülevõetavate valitsuse asutuste tegevuse ja kokkuseadega tutvustamiseks valib osakond teatud isikud (emisarid);

2) Asutuste ülevõtmist toimetab erikomisjon, tutvustaja isikuga eesotsas, maanõukogu volitusel; seal juures peab komisjon üksikute tegevusharude, asjade ja kapitalide seisukorda, ning isiklist kokkuseadet, Sissejuhatause seaduste Määruste p. 34 silmaspidades, tähelepanema;

3) Ülevõetud asutused ja nende asjaajamine antakse ajutise erilise juhataja (kommissari) kätte, kelleks võimalikult esialgne tutvustaja olla võiks, kes sellekohase maanõukogu komisjonile aru annab ja kelle kõrval komisjoni kolmeliikmeline toimekond, nõuandva hääleõigusega töötab;

4) See ajutine asjadejuhatuse toimetab seni asju, kunni maavalitsuse sellekohane osakond lõpulikult kokkuseatud, kellele siis kõik talitus kohe edasiantakse.

II. Tulevase maavalitsuse korralduse kohta tuleb komisjon järgmisele otsusele:

1. Maavalitsus seisab üksikute sektiioonide juhatajatest koos, keda maanõukogu, maavalitsuse ettepaneku järele, nimetab. Üks nendest maanõukogu määramise järele, on Maavalitsuse esimees. Tema abi määrab maavalitsus ise.

2. Maavalitsusel on neli osakonda: a) üleüldisvalitsusline, b) rahvahariduse, c) majanduse ja töö ja d) maksude ja seaduse osakond.

3. Eraldi kuuluvad üksikutesse osakondadesse järgmised asjad:

a) üleüldisvalitsuslisesse osakonda: üleüldine maa administratsioon, tervishoid ja tehnika.

b) rahvahariduse osakonda — rahvaharidus.

c) majanduse ja töö osakonda: põllumajandus ja maakorraldus, kogukonna majandus, töö, kinnitus ja hoolekandmine.

d) maksude ja seaduse osakonda: maksud ja koormatused, kohtuasjandus ja vangimajad, õigustundline osa.

4. Maavalitsus töötab maanõukogu poolt ülesseatud põhjuspõhjuste järele ja vastutab oma tegevuse otstarbekohasuse pärast maanõukogu ees.

5. Üksikud osakonnad töötavad iseseisvalt, üleüldispõhjuste ja maavalitsuse poolt ülesseatud juhtmõtete (direktiivide) järele.

6. Osakondade juhatajate kõrval töötavad kollegiaalsed nõukogud, kellele ligema korralduse maanõukogu kindlaks määrab.

7. Maavalitsus saadab oma otsused täide otsekohe, oma enese või teiste seaduslike kohalike valitsuse ja omavalitsuste organite kaudu.

III. Maanõukogu ja maavalitsuse presidiumi vahekorra asjus otsustab komisjon:

Seda tähelepanes, et maanõukogu on kõrgem maa juhtiv asutus, kuna maavalitsus tema ees vastutav täidesaatev organ on, peab maanõukogul ja maavalitsusel oma era presidium olema igal ühel.

IV. Valitsuse asutuste ülevõtmise küsimust järele arutades, leiab komisjon kõige otstarbekohasema olevat seda tööd maanõukogu komisjonide vahel järgmiselt ära jaotada:

1. Esimese osakonna tegevuskonnas: Üleüldisvalitsuse komisjon — Miilits ja Statistik.

Tervishoiu komisjon — Veterinar osa.

2. Kolmandama — Majanduse ja tööosakonna tegevuskonnas:

Põllumajanduse ja töö komisjonid — vastastik. kinnit. ja toitluseos.

Hoolekandmise komisjonid — avaliku hoolekandmise asutus.

3. Neljandama — maksude ja seaduse — osakonna tegevuskonnas:

Maksude ja koormatuste komisjon — 1) maakoormatuste laud ja arhiv. 2) teeamet.

Õigustundline komisjon — 1) maa-möödu osa ja arhiv. 2) iseäraline ametkogu rahukohtute asjus.

V. Üleüldisvalitsuslise osakonna tegevuskonda kuuluvate asutuste ülevõtmiste tutvustajateks (emissarideks) nimetakse:

a) miilitsa asjade kohta — K. Päts.

b) veterinar osakonna kohta — Saral.

c) statistika osakonna kohta — Kõstner.

d) arhivid — Kõstner ja Piip.

VI. Tulevase maavalitsuse kohta käivate määruste eeltöösi otsustakse jätkata ja nende üle teiste komisjonide asemikudega läbirääkida.

Juhataja: H. Piip (allkiri).